

Usmernenie pre školy v súvislosti s novelou Čl. 41 Ústavy Slovenskej republiky

Číslo: 2026/18427:1-A3610

6. júla 2026

Podľa schváleného znenia čl. 41 ods. 7 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ktoré nadobudlo účinnosť 1. novembra 2025 „*Výchovu a vzdelávanie detí v oblasti **formovania intímneho života a sexuálneho správania** možno poskytovať **len so súhlasom zákonného zástupcu**. Vzdelávanie zamerané na **ochranu zdravia, telesnú integritu a prevenciu zneužívania** tvorí súčasť všeobecného vzdelávania detí v podobe primeranej ich veku.*“.

V kontexte odôvodnenia druhej vety čl. 41 ods. 7 ústavy, úmyslom ústavodarcu bolo normatívne špecifikovať oblasti, ktoré patria pod všeobecné vzdelávanie, a za predpokladu dodržania podmienky, že sú v rámci výchovy a vzdelávania v podobe primeranej veku detí a žiakov, tak sa na tieto prípady **nevzťahuje povinnosť predchádzajúceho súhlasu zákonného zástupcu**.

Podľa zámeru predkladateľa súčasti „*všeobecného vzdelávania ako napríklad v predmete: biológia, prvouka, etická výchova, občianska náuka, výchova k zdraviu, ktoré poskytujú informácie o ľudskom tele (biológii), zdraví, hygienických návykoch, ochrane pred násilím a zneužívaním* **nepodliehajú požiadavke predchádzajúceho súhlasu zákonného zástupcu.**“.

Z vyššie uvedeného právneho stavu je potrebné vychádzať pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov v oblastiach formovania intímneho života a sexuálneho správania. V tomto ohľade **je preto dôležité určiť, kedy je potrebné žiadať súhlas zákonného zástupcu**, tak ako to predpokladá prvá veta čl. 41 ods. 7 Ústavy Slovenskej republiky.

Pri odporúčaníach k praktickej implementácii novely ústavy Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR (ďalej len „ministerstvo“) vychádza zo znenia článku Ústavy SR, ktorý hovorí, že súhlas rodičov je potrebný na formovanie intímneho života a sexuálneho správania. V uvedenom znení je aktívnym slovom „formovanie“, pričom slová intímny život a sexuálne správanie vymedzujú tematické okruhy, v ktorých sa formovanie môže diať iba so súhlasom rodiča.

Aby výchova a vzdelávanie prebiehali v súlade s novelizovaným znením ústavy je potrebné, aby učitelia predovšetkým v uvedených témach postupovali dôsledne v súlade s ustanoveniami časti III. **Etického kódexu pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov:**

„Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec:

...

– sa vyhýba manipulovaniu žiakov v mene svojho vlastného presvedčenia a podporuje ich vo vytváraní vlastného názoru,

– tému alebo otázku, ktorá je vo vede a v spoločnosti vnímaná ako kontroverzná, prezentuje na vyučovaní ako kontroverznú, vyhýba sa nevyváženému prístupu k téme a zamlčovaniu niektorých stanovísk, spochybňovaniu overených faktov a poznatkov vedy alebo prezentácii neoverených alebo nepravdivých informácií, ale aj preferencii niektorého názoru, ktorá nepodporuje prezentáciu slobodného myslenia nositeľov protinázoru, rozvíja schopnosť žiakov analyzovať spoločenskú situáciu z ich vlastnej pozície.“

Znenie Ústavy SR nevytvára základ pre vylúčenie tém, ktoré patria do všeobecného vzdelávania podľa čl. 41 ods. 7 ústavy. Škola má prinášať žiakom informácie o ochrane zdravia, biológii človeka a prevencii zneužívania bez toho, aby na to potrebovala súhlas rodiča. To zahŕňa informácie o biologických aspektoch ľudskej intimity a sexuality a o právnych aspektoch týchto tém v rozsahu vyplývajúcom z právnych predpisov a medzinárodných zmlúv a dokumentov ratifikovaných Slovenskou republikou. Zahŕňa to aj vytváranie priestoru na formovanie vlastného názoru žiakov na spoločenské javy, reflexiu verejnej diskusie, výchovu žiakov k prosociálnemu správaniu (vzájomný rešpekt, úcta ku každej ľudskej bytosti, tolerancia a podobne), ako aj oblasti zahrnuté v prierezovej gramotnosti sociálna a emocionálna gramotnosť (napr. témy sebaaprijatie alebo sebazvládanie), v súlade so štátnym vzdelávacím programom a vyššie citovanými ustanoveniami Etického kódexu pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca.

Tieto témy však majú byť žiakom prinášané veku primeraným spôsobom, to znamená, že informácie musia byť poskytované v súlade s poznávacou, emocionálnou a sociálnou úrovňou jednotlivca. Dôležité je tiež vyhnúť sa prinášaniu tém, ktoré by mohli u žiakov viesť k predčasnemu zaťažovaniu alebo vzbudzovaniu úzkosti.

Učiteľ nemôže zabrániť tomu, aby nejakú tému do vyučovania priniesol žiak. Ak sa tak stane, učiteľ na tému reaguje vecne, citlivo a veku primeraným spôsobom, v rozsahu potrebnom na primeranú reakciu na podnet žiaka, pričom posúdi, či je vhodné venovať sa jej pred celou triedou alebo individuálne. Pri komunikácii sa vyhýba formovaniu intímneho života alebo sexuálneho správania žiaka. Ak tému prináša učiteľ, musí vopred posúdiť jej súlad so štátnym vzdelávacím programom, vekovú primeranosť, účelnosť vzhľadom na vzdelávací cieľ a to, či nejde o formovanie intímneho života alebo sexuálneho správania, na ktoré sa vyžaduje súhlas zákonného zástupcu. Témy, ktoré žiaci vzhľadom na svoj vek a skúsenosti nedokážu primerane spracovať alebo nie sú potrebné na dosiahnutie vzdelávacieho cieľa, do vyučovania nezaraďuje.

1. Štátny vzdelávací program

Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie z 31. 3. 2023 v časti postojové a obsahové rámce v prierezovej gramotnosti „Sociálna a emocionálna gramotnosť“, ako aj príslušné vzdelávacie štandardy vo vzdelávacích oblastiach Človek a príroda a Človek a spoločnosť sú v aktuálnej podobe zamerané na ochranu zdravia, telesnú integritu a prevenciu zneužívania v podobe primeranej veku žiakov a sú v súlade s čl. 41 ods. 7 Ústavy SR.

K štátnemu vzdelávaciemu programu pre primárne vzdelávanie – 1. stupeň ZŠ a štátnemu vzdelávaciemu programu pre nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň ZŠ, ako aj pre všetky štátne vzdelávacie programy pre stredné školy, vrátane štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá, vypracuje ministerstvo dodatok, ktorým upraví oblasti vyučovania dotknutých oblastí.

Dokument „Sprievodca prierezových gramotností“ bude aktualizovaný a zverejnený v novom znení. V kapitole Sociálna a emocionálna gramotnosť budú spresnené formulácie a doplnené odporúčania pre školy a ak to bude potrebné, budú aj identifikované časti, pri ktorých je potrebné získať súhlas zákonného zástupcu.

2. Školský vzdelávací program a Katalóg inovácií vo výchove a vzdelávaní

V súlade s § 7 ods. 3 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) (ďalej len „školský zákon“ platí, že školský vzdelávací program musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania a príslušným štátnym vzdelávacím programom.

V prípade, že škola do učebných osnov v rámci školského vzdelávacieho programu zapracuje obsah nad rámec štátneho vzdelávacieho programu, ktorý by sa týkal oblasti formovania intímneho života a sexuálneho správania, je v kontexte čl. 41 ods. 7 ústavy stále potrebné získať aj súhlas zákonného zástupcu.

V kontexte čl. 41 ods. 7 ústavy zároveň v Katalógu inovácií vo výchove a vzdelávaní budú môcť byť zapísané len také inovácie, ktoré budú v súlade s ústavnou požiadavkou tak, aby sa na ich uplatňovanie nevyžadoval súhlas zákonného zástupcu.

3. Súhlas zákonného zástupcu

Vo všeobecnosti je potrebné rozlišovať medzi informovaným súhlasom a súhlasom (bez prívlastku). Článok 41 ods. 7 ústavy obdobne ako § 7 ods. 11 školského zákona používajú len pojem „súhlas“. V tomto prípade ide o menej formalizovaný úkon vzhľadom na to, že pojem informovaný súhlas vymedzuje § 2 písm. x) školského zákona.

V súlade s § 7 ods. 11 školského zákona, *škola môže poskytovať výchovu a vzdelávanie, ktoré je nad rámec školského vzdelávacieho programu alebo inovácií zapísaných podľa § 14a,*

a) na základe súhlasu rady školy a súhlasu pedagogickej rady školy, ak škola obsah takej výchovy a vzdelávania oznámi najneskôr tri vyučovacie dni pred jej uskutočnením zákonnému zástupcovi a zákonný zástupca písomne nevyjadrí nesúhlas s účasťou dieťaťa, alebo

b) ak škola obsah takej výchovy a vzdelávania oznámi najneskôr tri vyučovacie dni pred jej uskutočnením zákonnému zástupcovi a zákonný zástupca písomne vyjadrí súhlas s účasťou dieťaťa alebo žiaka na výchove a vzdelávaní.

V súlade s novelou ústavy platí, že výchovu a vzdelávanie detí v oblasti formovania intímneho života a sexuálneho správania, pokiaľ nejde o oblasti ochrany zdravia, telesnej integrity a prevencie zneužívania, možno poskytovať len so súhlasom zákonného zástupcu. Preto je potrebné, aby škola v týchto prípadoch postupovala obdobne ako v prípadoch podľa písmena b), a to aj ak sú témy formovania intímneho života a sexuálneho správania obsiahnuté v školskom vzdelávacom programe. Znamená to, že je potreba, aby priamo získala písomný súhlas (t.j. aj e-mailom alebo prostredníctvom informačného systému školy) na zaradenie formálnych aktivít v oblasti intímneho života alebo sexuálneho správania do výchovno-vzdelávacieho procesu.

4. Činnosti podporných úrovní v systéme poradenstva a prevencie

Táto časť usmernenia sa zameriava na to, ako zabezpečiť súlad čl. 41 ods. 7 ústavy pri výkone odborných činností podpornej úrovne prvého a druhého stupňa, ktoré v zmysle § 131 ods. 2 a 3 školského zákona vykonávajú pre deti a žiakov pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci a školský podporný tím.

V zmysle § 84a ods. 2 zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 138/2019 Z. z.“) je členom školského podporného tímu školský špeciálny pedagóg a všetci odborní zamestnanci príslušnej školy, pričom členmi školského podporného tímu môžu byť aj iní pedagogickí zamestnanci.

V zmysle § 84a ods. 1 písm. d) zákona č. 138/2019 Z. z. je jednou z kľúčových úloh školského podporného tímu „...poskytovať poradenstvo deťom, žiakom a zákonným zástupcom a metodickú podporu pedagogickým zamestnancom“. Pri plnení cieľa tejto úlohy môže dôjsť k situáciám, kedy člen školského tímu komunikuje s dieťaťom alebo žiakom o témach súvisiacich s intímnym životom a sexuálnym správaním. Ak totiž školský podporný tím funguje správne, deti a žiaci voči nemu pociťujú dôveru, čo ich môže viesť aj k tomu, aby sa členom školského podporného tímu iniciatívne zdôverili aj s témou, ktorá sa týka ich intímneho života alebo sexuálneho správania.

Pokiaľ dieťa alebo žiak potrebuje v školskom prostredí poskytnúť poradenstvo v akejkoľvek oblasti súkromného života, je celkom prirodzené, že vyhľadá najmä školského psychológa – práve pri tejto kategórii odborného zamestnanca školy (a člena školského podporného tímu) teda existuje najvyššia pravdepodobnosť, že sa pri intervenciách s deťmi a žiakmi dozvie aj

informácie o ich intímnom živote a sexuálnom správaní (keď sa mu napríklad dieťa alebo žiak zverí, že má v tejto oblasti nejaký problém, ktorý ho trápi) a s deťmi a žiakmi o týchto témach bude komunikovať.

V tejto súvislosti ministerstvo poukazuje na to, že činnosť, ktorú školský psychológ vykonáva pre deti a žiakov, je predovšetkým zameraná na ochranu a posilnenie ich duševného zdravia.

Na činnosť školského psychológa sa vzťahujú príslušné obsahové a výkonové štandardy odborných činností. Ministerstvo osobitne poukazuje na štandard Výkon odborných činností školského psychológa (<https://www.minedu.sk/data/att/108/33938.ad821c.pdf>), v zmysle ktorého si školský psychológ pri jednotlivých odborných činnostiach zabezpečuje informovaný súhlas zákonného zástupcu.

Krízovú intervenciu ako podporné opatrenie uvedené v Katalógu podporných opatrení realizuje školský špeciálny pedagóg a/alebo odborný zamestnanec školy v spolupráci s centrom poradenstva a prevencie alebo odborný zamestnanec centra poradenstva a prevencie. Určí sa forma krízovej intervencie, pripraví sa plán riešenia a určí sa termín uskutočnenia krízovej intervencie. Nie je potrebný informovaný súhlas zákonného zástupcu s ohľadom na znenie § 2 ods. 6 písm. a) vyhlášky č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie.

Dieťa alebo žiak sa môžu v témach intímneho života a sexuálneho správania iniciatívne zdôveriť aj inému pedagogickému alebo odbornému zamestnancovi.

Ministerstvo odporúča, aby daný zamestnanec žiaka vypočul, citlivo zhodnotil situáciu, ale ďalšiu komunikáciu starostlivo zvážil tak, aby svojimi postojmi žiaka v týchto témach ďalej neusmerňoval. Ak by z daného rozhovoru vzišla potreba nadväzných krokov, je potrebné, aby ďalší postup konzultoval so školským psychológom a prípadne so zákonnými zástupcami.

Pokiaľ sa dieťa alebo žiak obráti na pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca školy v téme intímneho života a sexuálneho správania, pričom informácie, ktoré poskytne, poukazujú na rizikové správanie žiaka alebo skupiny žiakov, takáto komunikácia spadá pod oblasť prevencie, kedy nie je potrebný súhlas zákonného zástupcu. Zo strany pedagogického alebo odborného zamestnanca by mal byť takýto rozhovor vedený tak, aby sa dozvedel podrobnosti o rizikovom správaní a mohol zhodnotiť potrebu vykonania ďalších krokov pre zabezpečenie bezpečného prostredia školy.

Na preventívne aktivity podpornej úrovne prvého stupňa a druhého stupňa (napr. ranné kruhy, hodiny na podporu duševnej pohody, alebo preventívne programy ePoradenstvo), ktorú vykonáva pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec sa nevyžaduje súhlas zákonného zástupcu. V prípade, že by sa ale téma intímneho života a sexuálneho správania pri niektorej z aktivít v rámci poskytovania podporných opatrení objavila, je odporúčaný rovnaký postup – vypočuť, neformovať, zhodnotiť potrebu ďalších krokov.

Prevenencia sama o sebe znamená, že sa upozorňuje na možné odborne nesporné dôsledky správania, ktoré môžu nastať – nejde o navádzanie na konkrétne správanie (formovanie), ale poskytovanie odborne nesporných informácií o možných následkoch správania (ochorenie, trestnoprávne následky a pod.). Z tohto dôvodu možno preventívne aktivity realizovať bez súhlasu zákonného zástupcu len v rozsahu, v ktorom si zachovávajú uvedený preventívny charakter a neprechádzajú do formovania intímneho života alebo sexuálneho správania. Pedagogickí a odborní zamestnanci pri ich realizácii postupujú v súlade so štátnym vzdelávacím programom, rešpektujú primárnu výchovnú úlohu zákonných zástupcov a hodnotové prostredie rodiny a zároveň chránia zdravie, bezpečnosť a práva dieťaťa. So žiakmi si môžu vopred dohodnúť pravidlá vzájomnej rešpektujúcej komunikácie.

Je dôležité, aby pri vzdelávaní o citlivých témach spolu škola a zákonní zástupcovia spolupracovali. Ak sa na poskytovanie výchovy a vzdelávania v oblasti formovania intímneho života a sexuálneho správania podľa čl. 41 ods. 7 ústavy vyžaduje súhlas zákonného zástupcu, škola ho vopred informuje o obsahu a spôsobe realizácie príslušnej aktivity. Ak zákonný zástupca súhlas neudelí, škola jeho rozhodnutie rešpektuje; zároveň mu môže ponúknuť možnosť komunikácie s cieľom objasniť obsah a účel aktivity. Tým nie sú dotknuté podmienky poskytovania výchovy a vzdelávania nad rámec školského vzdelávacieho programu alebo inovácií podľa § 7 ods. 11 školského zákona.

Ministerstvo preto školám odporúča, aby so zákonnými zástupcami priebežne a otvorene komunikovali, pričom dáva do pozornosti aj materiál, ktorý vydal Národný inštitút vzdelávania a mládeže – „Príručka pre spoluprácu školy a rodiny“:

<https://ucime.vzdelavanie21.sk/prirucka-pre-spolupracu-skoly-a-rodiny/>

Ak ide o činnosti podporných úrovní, ktoré sa realizujú v zariadeniach poradenstva a prevencie, potreba informovaného súhlasu vyplýva z vyhlášky č. 24/2022 Z. z. o zariadeniach poradenstva a prevencie. Z toho dôvodu nie je potrebné vyžadovať ďalší súhlas zákonného zástupcu.

5. Odporúčania k organizácii výchovy a vzdelávania

V súlade s § 7 ods. 13 školského zákona, pre žiaka, ktorý sa výchovy a vzdelávania nezúčastní z dôvodu, že neboli splnené podmienky podľa odseku 11 (bližšie uvedené v časti 4 tohto usmernenia), riaditeľ školy zabezpečí náhradné školské vyučovanie.

V tomto prípade ministerstvo školám pri zabezpečovaní náhradného školského vyučovania odporúča vychádzať aj z počtu žiakov, ktorých zákonní zástupcovia neudelili súhlas. Ak ide o menší počet žiakov a priestory to dovoľujú, riaditeľ školy môže určiť triedu v danom ročníku, prípadne triedu v inom ročníku, v ktorej prebieha vyučovanie príbuzného predmetu, alebo výchovy, kam na ten čas zaradí žiakov, ktorí sa danej aktivity nezúčastňujú. Ak by išlo o väčší počet žiakov, riaditeľ zabezpečí náhradné vyučovanie daného predmetu (napr. opakovanie predošlej témy) alebo škola pripraví žiakom inú formu činnosti. Riaditeľ zároveň na daný čas určí, ak je to možné, kvalifikovaného pedagogického zamestnanca. Žiakov aj zákonných zástupcov je potrebné včas o tejto skutočnosti informovať. Učiteľov je vhodné usmerniť, aby nepreberali nové učivo.